

Yabancı otlar – kışlık tahıl ürünlerinin yetiştirilmesinde büyük bir sorun

Автор(и): доц. д-р Аньо Митков, Аграрен университет – Пловдив

Дата: 10.03.2022 *Брой:* 3/2022

Ülkemizde bu gruptaki başlıca ürünler kışlık buğday ve kışlık arpadır. Yulaf, çavdar ve tritikale daha küçük alanlarda yetiştirilir. Çok sayıda bilimsel deneyin sonuçları, son yıllarda orta derecede yabancı ot bulaşması altında kışlık tahılların veriminin %15 ila %25 azaldığını, şiddetli bulaşma durumunda ise, özellikle yabancı hardal, yabancı yulaf, karaçayır, tarla sarmaşığı, yapışkan otu gibi türlerle, gerçek kayıpların %60–70'i aştığını kanıtlamaktadır. Bu ve diğer yabancı ot türleri, ürünün mekanize hasadını ciddi şekilde engeller, biçerdöverlerin verimliliğini düşürür ve hasat kalitesini bozar.

Buğdayda tarla sarmaşığı

Sık yüzeyli kışlık tahıl ekili alanları yaklaşık 100 tür tarafından istila edilir. Bunlarda yaygın olarak dağılmış olan yabancı otlar şunlardır: kışlık-yazlık türler grubundan – doğu şebboyu, gelincik, papatya, vb.; erken ilkbahar türleri grubundan – yabani hardal, yapışkan otu, yabani yulaf, vb.; efemer türler grubundan – sarmaşık yapraklı mineçiçeği, serçe dili, şahtere, tüylü ballıbaba, vb.

Doğu şebboyu – Tek yıllık kışlık-yazlık yabancı ot. Gövdeler dik, hafif dallı, esas olarak üst kısımlarında bezeli tüylüdür. Alt ve üst yaprakların ayası üç parçalı olup, üst yapraklardaki segmentler daha incedir. Bitki, tarla şebboyuna göre önemli ölçüde daha fazla yaprağa ve daha çok sayıda ancak daha kısa segmente sahiptir. Çiçek durumu salkımdır. Çiçekler düzensiz, bireysel saplı, menekşe renginden mavimsi-menekşe rengine, daha nadiren pembe ve sadece izole durumlarda beyazdır. Meyve, güçlü tüylü, bezeli tüylü saplı bir bakladır. Tohum ters yumurta şeklinde, uca doğru sivri ve tabana doğru daralmıştır. Rengi siyahtır ve plakalar açık kahverengidir. Sonbaharda çimlenen ve bitkilerin kışı geçirdiği veya Mart-Nisan aylarında kitlesel olarak çimlenen tohumlarla çoğalır. Gövdenin üst kısmı hasattan sonra kesildiğinde zayıf ek dallar gelişir. Tohumlar hasat sırasında olgunlaşır ve ürünle birlikte alınır. Bir baklada yaklaşık 30–50 tohum bulunur ve bir bitki ortalama 1500 (maks. 15.600) tohum oluşturur. Kahverengi orman ve çayır tarım topraklarında baskındır.

Buğdayda gelincik ve papatya yabancı ot bulaşması

(Tarım Üniversitesi Tarım ve Herboloji Bölümü – Plovdiv)

Gelincik – Tek yıllık kışlık-yazlık yabancı ot. Gövdeler tüylü, dik ve genellikle dallı, koyu yeşil, 20–60 ila 90 cm yüksekliğindedir. Yapraklar basit veya tüysü, yaprak saplıdır. Çiçekler kırmızı ve büyüktür. Meyve ters yumurta şeklinde, tek gözlü bir kapsüldür. Tohum kırmızımsı kahverengi, böbrek şeklinde, büyük, düzensiz ve daha açık çukurlarla kaplıdır. Hipokotil açık yeşil veya hafif menekşe rengindedir. Kotiledonlar yumurta şeklinde, uçta küt, yaprak saplıdır. İlk yapraklar doğrudan kotiledon düğümünden çıkar. Basit, tüysü kesikli, tüylü ve alt yüzü hafif menekşe renginde, belirgin bir orta damarlı ve yaprak saplıdır. Sonbaharda (Ekim) toprakta 2–4 cm derinlikte çimlenen ve bitkinin kışı geçirdiği rozetler oluşturan tohumlarla çoğalır. Daha soğuk kışlarda kısmen donar. Tohumların bir kısmı Mart-Nisan aylarında çimlenir. Bunlardan oluşan bitkiler doğrudan çiçek sapı geliştirir. Tohumlar toprakta 8 yıldan fazla canlılığını korur. Kışlık tahıl ürünlerinde Mayıs-Haziran aylarında çiçek açar ve meyve verir. Ana gövdenin üst kısmı kesildiğinde, çiçeklenmeye ulaşan yeni dallar oluşur. Tohumlar çiçeklenmeden 15–30 gün sonra olgunlaşır. Bir bitki 5000'den 100.000'e (maks. 11.000.000) kadar tohum oluşturur. Toprakta dağılır ve kısmen ürünle birlikte hasat edilir. Tür ışık talep eder, kuraklığa dayanıklı ve nispeten soğuğa dirençlidir. Tüm toprak tiplerinde gelişir, ancak daha hafif varyantlarında baskındır.

Buğday ekili alanında papatya ile şiddetli bulaşma

Papatya – Tek yıllık kışlık-yazlık yabancı ot. Gövdeler dallı, dik ve tüylü, 20 ila 60 cm yüksekliğindedir.

Yapraklar sapsız, alt yapraklar daha güçlü parçalıdır. Genellikle 2–4 çift segmentli ikiye tüysü, üsttekiler ise 1–2 çiftli basit tüysüdür. Çiçek durumu kapitulumdur. Çevresel çiçekler beyaz ve dilsî, içtekiler sarı ve tübülerdir. Meyve, 8–10 boyuna kaburgalı, sarı-kahverengi renkli prizmatiktir. Tohumların yüzeyi, esas olarak boyuna kaburgalar boyunca, kaburgalar arasında oldukça derin oluklarla hafif pürüzlüdür. Hipokotil kısa, kotiledonlar eliptiktir. İlk yaprak çifti mızrak şeklinde ve tüysü kesikli, iki çift yanıl ve bir terminal lobludur. Yoğun tüylerle kaplıdır. İkinci çift yapraklar da düzensiz dişli loblü tüysüdür. Sonbaharda toprakta çimlenen ve kışı geçirdiği küçük rozetler oluşturan tohumlarla çoğalı. Temmuz-Ağustos (Eylül) aylarında çiçek açar ve meyve verir. Bir bitki ortalama 1200 (maks. 34.000) tohum oluşturur. Büyük bir kısmı ürüne karışır. Tür ışık talep eder. Önemli soğuk direnci sergiler. Hafif ve kumlu topraklarda gelişir.

Yabani hardal – Tek yıllık erken ilkbahar yabancı otu. Mart ve Nisan-Mayıs aylarında, nemli koşullarda ise sonbahar aylarında da çıkar. Soğuk kışlarda donar. Hızlı gelişir ve tüm kışlık tahılları güçlü bir şekilde baskılar. Gövdeler dik, dallı ve keskin tüylerle kaplı, koyu yeşil veya menekşe renginde, 150 cm'ye kadar yüksekliktedir. Yapraklar pürüzlü ve hafif tüylü, keskin tüylüdür. Bazal yapraklar hafif lir şeklinde, gövde yaprakları sapsız, neredeyse tam, hafif düzensiz dişli kenarlıdır. Çiçek yoğun sarıdır. Meyve, genellikle antosiyanin-menekşe renginde, her iki kapağı da keskin tüylerle kaplı bir silikadır. Tohum yuvarlak, kahverengi-kırmızı, siyaha

geçişlidir. Hipokotil koyu menekşe rengindedir. Kotiledonlar kalp şeklinde, üst uçta belirgin ve dallanmış menekşe rengi orta damarlı, üst yüzeyde koyu yeşil, alt yüzeyde koyu menekşe rengindedir. İlk yaprak çifti neredeyse sapsız, tam ve hafif dişlidir. Üst tarafta koyu yeşil, belirgin bir orta damarlı ve merkezden dallanan 2–3 yanıl damarlıdır. Bu yapraklar her iki tarafta nadiren tüylerle kaplıdır, orta damar, kenar ve yaprak tabanı boyunca daha yoğundur. Menekşe rengi havanın ısınmasıyla kaybolur. İkinci ve üçüncü yapraklar az çok lir şeklinde, tüylü, koyu yeşil renklidir. İlkbaharda (Şubat ve Mart sonu-Nisan'dan itibaren kitlesel olarak) ve sonbaharda (Ekim-Kasım) ürünlerde çimlenen tohumlarla çoğalır. Tohum çimlenmesi için minimum sıcaklık 4–8°C'dir. Toprakta yaklaşık 11 yıl canlılıklarını korurlar. Mayıs'tan Temmuz'a kadar çiçek açar ve meyve verir. Bir bitki 400'den 24.000'e (maks. 120.000) kadar tohum oluşturur. Tüm toprak tiplerinde gelişir, ancak çernozyemlerde, vertisollerde ve tarım topraklarında baskındır.

Buğdayda yapışkan otu bulaşması

Yapışkan otu – Tek yıllık erken ilkbahar yabancı otu. Daha sıcak bölgelerde sonbaharda (Kasım) çıkar, ancak esas olarak ilkbaharda (Mart-Nisan). Ilıman kışlarda kışı geçirir. Gövdeler dört köşeli ve dallı, 1 m'ye kadar yüksekliktedir. Yapraklar sapsız ve 8–9'lu halkalar halinde dizilmiştir. Tahıl bitkilerine tutunarak büyümelerini kısıtlayan kıvrık dişlere sahiptir. Meyve küresel, gri ila donuk renklidir. Kotiledonlar yumurta şeklinde ve uçta hafif girintili, görünür bir orta damarlıdır. İlk yapraklar oval ve hafif yumurta şeklinde, eşit dalgalı-dişli, uçta küttür. Belirgin damarlanmaya sahiptir, beyaz tüylü ve yaprak saplıdır. Tür düşük kış sıcaklıklarına dayanır ve bu

nedenle aynı zamanda kışlayan bir yabancı ot olarak da kabul edilebilir. Mayıs'tan Haziran'a, nadiren Temmuz'a kadar çiçek açar ve meyve verir. Ülkemizde tohumlar kışlık tahıllarla aynı zamanda olgunlaşır ve esas olarak hasat edilen ürüne karışır. Bir bitki, olgunlaştıktan sonra zorlukla çimlenen 200 ila 1000 tohum oluşturur.

Buğdayda yabani yulaf ile kitlesel bulaşma (Tarım Üniversitesi Tarım ve Herboloji Bölümü – Plovdiv)